

Zeneakadémia, Nagyterem
2018-01-25 | 19:30
GÉPEK

Arthur Honegger: „Pacific 231” – Mouvement symphonique, no. 1

Arthur Honegger: Mouvement symphonique, no. 3

John Williams: Star Wars szvit

Gabriel Prokofiev: Turntable concerto

- I. Introduction, „Grim Eye”
- II. Adagietto, „Irreguluv”
- III. Largo pesante – Allegro – Largo, „Malmo”
- IV. Andante, „Meditnow”
- V. Allegro – Gavotte, „Snow Time”

John Adams: Short ride in a fast machine

Vezényel: Vajda Gergely

Arthur Honegger: „Pacific 231” – Mouvement symphonique, no. 1

„A Pacificben egy nagyon elvont elvi probléma megoldását kerestem, azt, hogy a ritmus állandó matematikai gyorsulásának érzését keltsem, miközben maga a tétel állandóan lassabb lesz. Zenei szempontból nézve nagy, variált korált komponáltam, melyet az első részben rövid ellenpontok szelnek át, s az egész Johann Sebastian Bach eljárásának benyomását kelti. Eleinte *Mouvement symphonique*-nak (szimfonikus tételnek) neveztem a darabot. De később, ahogy gondolkoztam rajta, ezt kissé már fakónak találtam. Hirtelen, eléggé romantikus ötletem támadt, s a kész műre felírtam a címet, a nagysebességű, nehéz vonatok mozdonyának jelzését: Pacific 231” – emlékezett vissza a zeneszerző közel három évtizeddel a darab megírás után. A címadás ötlete valóban romantikus, a műelemzők többsége pedig olyannyira komolyan vette, hogy a partitúra minden ütemében felfedezni vélték a gőzmozdony valamelyik alkatrészének éppen aktuális működését. A kompozíció bemutatója 1924-ben hatalmas sikert hozott szerzőjének, „amióta a hangversenytermeket járom – mesélte el egy korabeli szemtanú – nem voltam még részese ilyen spontán, meleg, villámcsapásszerű diadalnak”. Mind a közönség, mind a kritika elhitte, hogy a zeneműnek valóban egy mozdony volt a modellje, maga Honegger pedig így fogalmazott: „sohasem kell a közönségnek felesleges fáradtságot okozni, ez a zeneszerzés legfontosabb törvénye. Annyi és annyi kritikus írta már le aprólékosan lokomotívom száguldását a térben, hogy idomtalan volna meghazudtolnom őket.”

Arthur Honegger: Mouvement symphonique, no. 3

A zeneszerző három *Szimfonikus tétel* című sorozatának második darabja is beszédes címet (*Rugby*) kapott, a harmadikhoz viszont „nem volt semmiféle elképzelésem. A *Pacifickal* és a *Rugby*vel kapcsolatban nagytehetségű emberek csodálatos cikkekben írták le a tengelyek, dugattyúk robaját, a fékek csikorgását, a rugby-labdát, a cselezéseket, a csatárok tusakodását, stb. De szegény *Harmadik szimfonikus tétel*em drágán fizette meg hálátlan és száraz címét. Alig írtak róla itt-ott néhány kitérő és udvarias sort.” Az 1932-ben szerzett darab zenei nyelve letisztult, szerkezete áttekinthető, a klasszikus mintákhoz közvetlenebb módon kapcsolódik, mindezek ellenére mégsem vált közérthetővé. Olyasfajta idegenkedés vette körül, mint az absztrakt képzőművészeti alkotásokat.

John Williams: Star Wars szvit

Egy lelkesült youtube-kommentelő azt írta a Star Wars koncertszvit felvételéhez, hogy John Williams korunk Beethovenje. Ha arra gondolt, hogy a filmzene témái (azaz a szvit tételei, mint például a Főcím, a Leia hercegnő- vagy a Darth Vader-téma, azaz a nevezetes birodalmi induló) ugyanolyan mélyen épültek be a kulturális emlékezetbe, mint a Sors-szimfónia kezdete, az Örömóda dallama vagy a Für Elise melódiája, akkor nem tévedett. Ugyanakkor Williams zenéjét, illetve zenedramaturgiáját általában nem Beethovenhez, hanem Wagnerhez szokták hasonlítani. Williams – George Lucastól is ösztönözve – úgy alkotta meg a filmzene alaptémáit, illetve e témák szövetét, hogy azok ugyanazt a dramaturgia funkciót tölthessék be, mint Wagner vezérmotívumai a Nibelung gyűrűjében. Ma már több tanulmány

is foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy miként hatott Wagner opera-ciklusa a Star Wars univerzumra. S amíg sokan Wagner művében az ipari forradalom allegóriáját látják, addig a Csillagok háborúja (a mesei elemeken túl) a posztindusztriális, azaz információs- vagy tudástársadalom parabolája.

Gabriel Prokofiev: Turntable concerto

A brit Gabriel Prokofiev a birminghami és yorki egyetemeken végezte klasszikus zeneszerzés tanulmányait. Talán a nagyapával (Szergej Prokofjev) való összehasonlítás miatt kezdetben nem a klasszikus zene, hanem a könnyebb műfajokban, elsősorban az elektronikus zene világában tevékenykedett. 2006-ban különös felkérést kapott, versenyművet rendeltek tőle nagyzenekarra és dj-re, helyesebben arra a „hangszerre”, amit a dj-k használnak (turntable=dj-pult). A kompozíció kialakításakor Prokofiev sokat konzultált a kivételes adottságokkal és tapasztalattal rendelkező DJ Yodával, az egyes tételek centrumába pedig a dj zenei interakcióinak egy-egy jellegzetes lehetőségét állította.

John Adams: Short Ride in a Fast Machine

„Hát ellent lehet állni egy fantasztikus sportkocsi csábításának?” – tette fel a költői kérdést John Adams 1986-ban írt darabjának címére utalva. A szerző minimalista stílusának emblematikus műve a Pittsburghi Szimfonikusok Great Woods Fesztiváljára készült, innen ered a tétel másik elnevezése: Great Woods Fanfár. A kompozíció jellegzetes hangzását a komplex módon egymásra rétegződő ritmusképletek, valamint a statikus harmóniai felületeket megtörő éles váltások dinamikája határozza meg. Adams többnyire egy semleges hangzású (kvart- és kvint-hangközökből álló) akkordból indul ki, ez bővíti, színezi újabb és újabb belépő hangokkal, majd váratlanul, „egyetlen mozdulattal” fordítja át egy másik hangnemi régióba; a darab kezdetén például az E centrumhangból az „átellenes” B-be.